

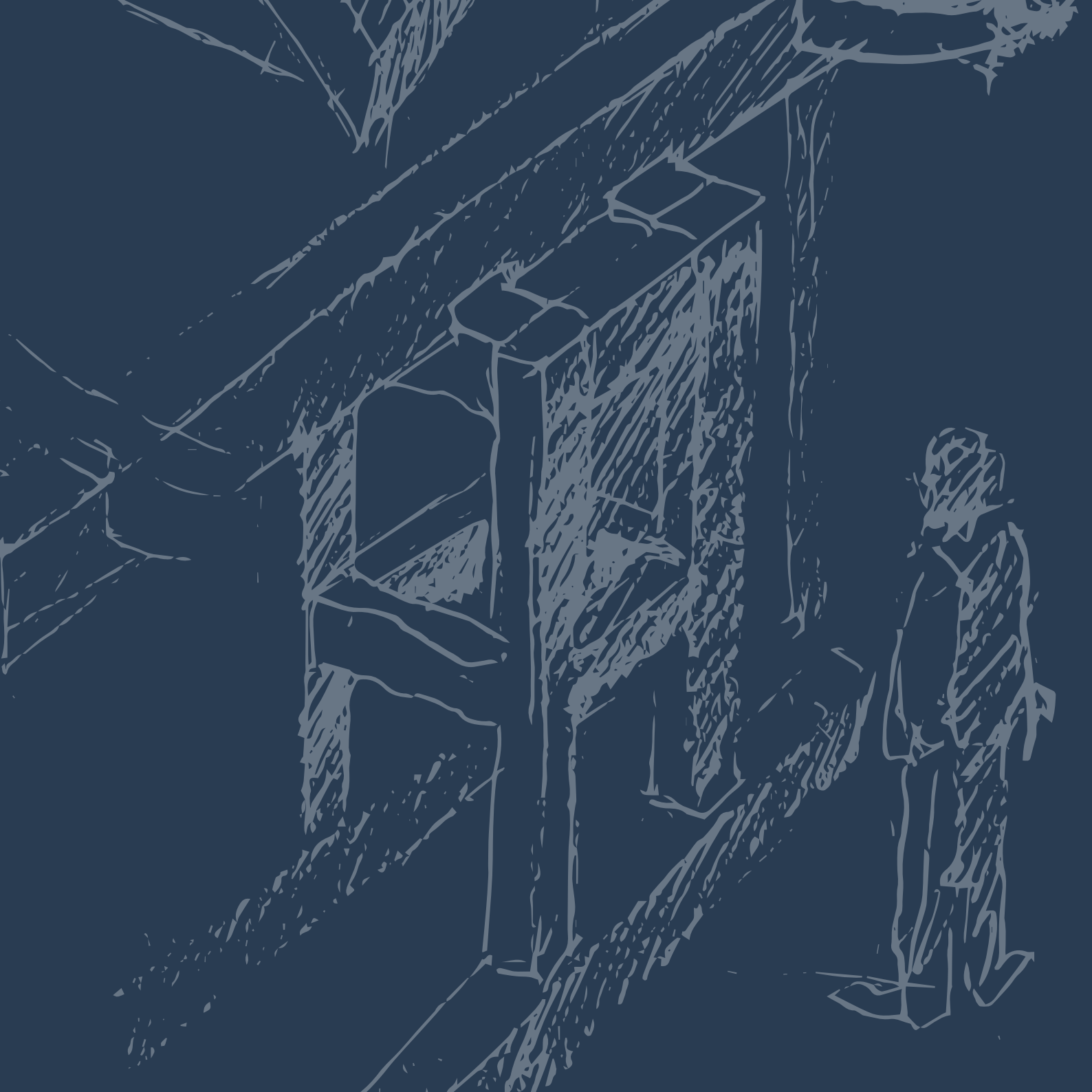

Meän vapaa **OUNAS**

muisteluteos

Our Free Ounas – Memorial Artwork

Timo Jokela
Köngäs 2024

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

Nordic Council
of Ministers

©Timo Jokela, Lapin yliopisto ja Könkään kyläyhdistys ry 2024

Kirjoittaja / Author

Timo Jokela

Taitto /Cover Design and layout

Annika Hanhivaara

Kannen kuva / Cover photograph

Timo Jokela

Julkaisija / Publisher

Lapin yliopisto, Rovaniemi, 2024

Paino / Print

Pohjolan palvelut Oy, 2024

Elektroninen julkaisu / E-publication

ISBN 978-952-337-468-3

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja, 77

ISSN 2737-3495

Julkaisun pysyvä osoite / Permanent adress of the publication

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-468-3>

Painettu julkaisu / Printed publication

ISBN 978-952-337-469-0

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja, 81

ISSN 1236-9616

Rahoittajat /Financiers

Taiteen edistämiskeskus / Art Promotion Centre,

Pohjoismainen Ministerineuvosto / Nordic Councils of Ministers,

Könkään kyläyhdistys / Köngäs Village Association,

Lapin yliopisto / University of Lapland

Meän vapaa
OUNAS

muisteluteos

Our Free Ounas – Memorial Artwork

Timo Jokela
Köngäs 2024

Esipuhe

Meän vapaa Ounas **ounasjokivartisen kulttuurin muotokuvana**

Timo Jokela on toteuttanut Kittilän Könkääle julkisen teoksen *Meän vapaa Ounas*. Teos on suunniteltu ja toteutettu yhdessä kyläläisten kanssa ja se voidaan nähdä muotokuvana kyläyhteisöstä, jonka kulttuuri on sidottu Ounasjoen luontoon pohjoisen vuodenaajoissa.

Kuvanveistolla ja julkisella taiteella on pitkä historia muotokuvauksena. Perinteisesti muotokuvat on mielletty henkilökuviksi: esimerkiksi merkittävien ihmisten patsaiksi ja veistoksiksi. *Meän vapaa Ounas* kiinnittyy ilmaisutavaltaan nykytaiteeseen, jossa julkinen taide on laajentunut osallistumiseen kutsuvaksi, tapahtumalliseksi ja tilanteiseksi. Uuden polven julkinen taide, kuten *Meän vapaa Ounas* -teos, ei ole vain tilasidonnaista vaan myös yhteisöllistä. Samalla teos asettuu osaksi arktisen taiteen kenttään niin sisällöltään kuin materiaaliltaan. Teosta voi pitää kun- nianosoituksena puurakentamisen ja -veiston taidolle, mikä on luonteenomaista arktisessa taiteessa, jota tehdään käsin ja arktisen elämänpiirin materiaaleilla ja työkaluilla.

Teoksella on ympäristöpoliittinen pohjavire. Erillislaki, jonka tavoitteena on ollut varmistaa, joen vapaus, on vallinnut jo 40 vuotta. 1970-luvulla ounasjokivartiset taistelivat Ounasjoen puolesta. Ounasjoen suojelemisesta päätettiin eduskunnassa vuonna 1983: joki säästyi eduskunnan säätämällä erityislailla. Suojelu oli jokivartisten ihmisten kansanliikkeen ansiota. Tapahtumaketju alleviivasi joen

merkitystä paikallisyhteisöllä, mitä *Meän vapaa Ounas* myös kuvaa.

Muotokuvana *Meän vapaa Ounas* irrottautuu ihmiskeskeisyydestä, sillä se on muotokuva ihmisyy- teiden ja joen yhteydestä. Se ei ole Kittilässä ensimmäinen teos, joka ihmisen ja luonnon kytkeytyneisyys näyttäytyy muotokuvan aiheena. Reidar Särestöniemi on tunnettu omakuvistaan, jossa hän samaistuu esimerkiksi ilvekseen. Kun *Meän vapaa Ounas* on kylä- yhteisön ja joen muotokuva, sen se on samalla myös yhteisön ja taiteilijan itsensä omakuva. Ympäristö, kuten jokiluonto, vaikuttaa elämäntapaan ja jokivar- tisten ihmisten identiteettiin. Teos on kuvaus eletystä ja koetusta ounasjokivartisesta kulttuurista, jonka toi- von kukoistavan myös tulevaisuudessa.

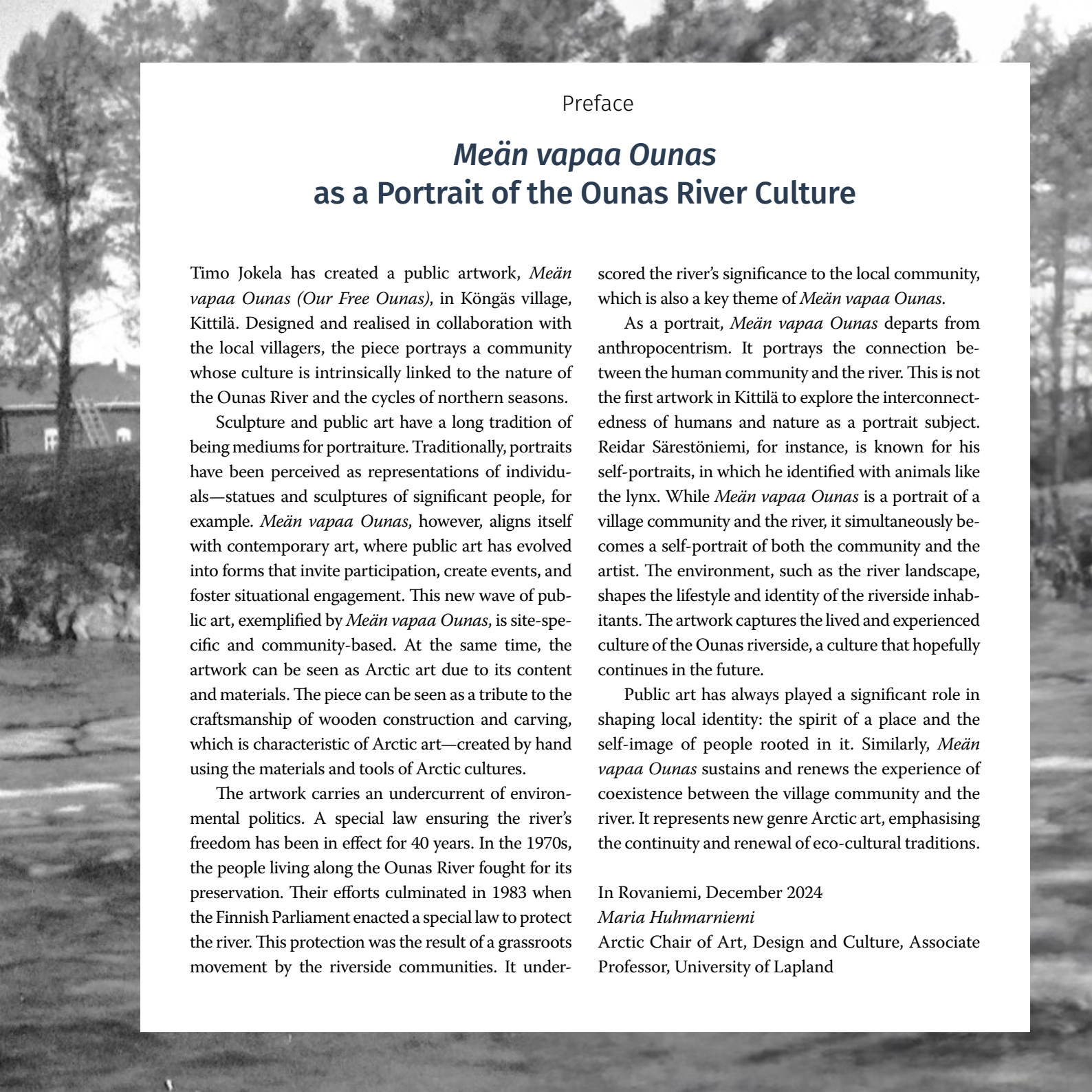
Julkisilla taiteella on aina ollut merkittävä vaiku- tus paikallisidentiteettiin: paikan henkeen ja paik- kaan juurtuneiden ihmisten omakuviin. Näin myös *Meän vapaa Ounas* -teos ylläpitää ja uusintaa koke- musta kyläyhteisön ja joen kanssaelosta. Se on uudis- tavaa arktista taidetta, joka jatkaa ja nostaa esiin eko- kulttuurisen perinteen jatkuvuutta ja uudistumista.

Rovaniemellä joulukuussa 2024

Maria Huhmarniemi

Apulaisprofessori, Lapin yliopisto

Arktisen taiteen, muotoilun ja kulttuurin
puheenjohtaja, Arktinen yliopisto

Preface

Meän vapaa Ounas as a Portrait of the Ounas River Culture

Timo Jokela has created a public artwork, *Meän vapaa Ounas* (*Our Free Ounas*), in Kõngäs village, Kittilä. Designed and realised in collaboration with the local villagers, the piece portrays a community whose culture is intrinsically linked to the nature of the Ounas River and the cycles of northern seasons.

Sculpture and public art have a long tradition of being mediums for portraiture. Traditionally, portraits have been perceived as representations of individuals—statues and sculptures of significant people, for example. *Meän vapaa Ounas*, however, aligns itself with contemporary art, where public art has evolved into forms that invite participation, create events, and foster situational engagement. This new wave of public art, exemplified by *Meän vapaa Ounas*, is site-specific and community-based. At the same time, the artwork can be seen as Arctic art due to its content and materials. The piece can be seen as a tribute to the craftsmanship of wooden construction and carving, which is characteristic of Arctic art—created by hand using the materials and tools of Arctic cultures.

The artwork carries an undercurrent of environmental politics. A special law ensuring the river's freedom has been in effect for 40 years. In the 1970s, the people living along the Ounas River fought for its preservation. Their efforts culminated in 1983 when the Finnish Parliament enacted a special law to protect the river. This protection was the result of a grassroots movement by the riverside communities. It under-

scored the river's significance to the local community, which is also a key theme of *Meän vapaa Ounas*.

As a portrait, *Meän vapaa Ounas* departs from anthropocentrism. It portrays the connection between the human community and the river. This is not the first artwork in Kittilä to explore the interconnectedness of humans and nature as a portrait subject. Reidar Särestöniemi, for instance, is known for his self-portraits, in which he identified with animals like the lynx. While *Meän vapaa Ounas* is a portrait of a village community and the river, it simultaneously becomes a self-portrait of both the community and the artist. The environment, such as the river landscape, shapes the lifestyle and identity of the riverside inhabitants. The artwork captures the lived and experienced culture of the Ounas riverside, a culture that hopefully continues in the future.

Public art has always played a significant role in shaping local identity: the spirit of a place and the self-image of people rooted in it. Similarly, *Meän vapaa Ounas* sustains and renews the experience of coexistence between the village community and the river. It represents new genre Arctic art, emphasising the continuity and renewal of eco-cultural traditions.

In Rovaniemi, December 2024

Maria Huhmarniemi

Arctic Chair of Art, Design and Culture, Associate Professor, University of Lapland

Ounas – meän joki

Kirja jota katselet on kertomus Ounasjoen ja Könkään kylän yhteiselämästä; joen merkityksestä ihmisille ja kylän kulttuurille. Samalla se on dokumentti *Meän vapaa Ounas* muisteluteoksen taustatyöstä ja luomisesta.

Vuonna 2023 tuli kuluneeksi 40 vuotta Ounasjoen suojelun erillislain hyväksymisestä eduskunnassa. Tuolloin käynnistettiin Könkään kylätoimikunnan aloitteesta hanke muistoteoksen pystyttämiseksi kiitokseksi ja kunnioitukseksi Ounasjoelle ja sen suojelijoille. Laki oli estänyt kyliä hukuttavien tekoalaiden ja jokiuomaa kuivattavien vesivoimalaitosten rakentamisen.

Joen suojelua edistämään vuonna 1978 perustettu Ounasjokitoimikunta toimi rakentamista vastustavien asukkaiden äänenä pitäen Ounasjoen maisemallista, kulttuurista ja taloudellista arvoa tärkeänä. Joen rakentajat halusivat levittää kuvaa lähes asumattomasta joutomaasta joka otettaisiin nyt hyötykäyttöön. Könkällä kysymys ei niinkään ollut luonnonsuojelusta, vaan siitä, että kyläläiset kokivat kotiinsa ja omaan itseensä kajottavan. Joki oli ollut osa Könkään kyläidentiteettiä ja kyläläiset nousivat puolustamaan elinkeinojensa ohella myös kotimaisemansa keskeistä kulttuurihistoriallista elementtiä ja esteettistä tekijää.

Meän vapaa Ounas teosta ei alkujaan ajateltu ainoastaan suojelun muistomerkiksi vaan kunnioitukseksi kylän elämää säädellyttä ja identiteettiä rakentanutta jokea kohtaan. Teoksen toteutukseen saatiin rahoitus Taiteen edistämiskeskukselta. Lapin yliopisto tuki hanketta taustatutkimuksella, joka syvensi joulukuussa 2022 julkaistun Kittilän historia -kirjan¹ antia valottamalla Ounasjoen merkitystä ja asukkaiden kokemusmaailmaa erityisesti Könkään kylän näkökulmasta². *Meän vapaa Ounas* teoksen kokonaisprosessissa tavoiteltiin alueen kulttuuriperinnön arvostuksen ja kulttuuri-identiteetin vahvistamista. Teoksella on siis vahva linkitys myös alueen aineettomaan kulttuuriperintöön ja se kutsuu niin paikallisia kuin ohikulkijoita pohtimaan joen monia merkityksiä sen äärellä eläville.

Teos ei ole vain muistomerkki, sillä se ei viittaa ainoastaan menneeseen ja päätyneeseen. Kutsumme teosta muisteluteokseksi, sillä muisteleminen on aktiivista toiminaa ja tapahtuu tässä ajassa. Juuri yhdessä muistelemalla me vahvistamme omaa yhteisöämme, kulttuuriamme ja omaa identiteettiämme, itseämme.

Meän vapaa Ounas muisteluteoksen kokonaisuuteen kuuluu kolme toisiinsa nivoutuvaa taiteellista osasta. Keskiössä on tässä julkaisussa esiteltävä, 31. 8. 2024 julkistettu teos jokitörmällä. Teoksen toteutukseen ja julkistamiseen nivoutui myös yhteisötaiteellista toimintaa, jossa teoksen teemoja tuotiin tutuksi perheille, uusille sukupolville ja uusille kyläläisille. Prosessista valmistui myös audiovisuaalinen teos, joka mahdollistaa kokonaisuuden esittämisen myös kylän ulkopuolella ja digitaalisissa verkoissa.

Ounas – Our River

The book you are reading provides a narrative about the shared life of the Ounas River and the village of Kōngäs, including the river's significance to people and the village's culture. At the same time, this book serves to document the creation of the *Meän Vapaa Ounas (Our Free Ounas)* memorial work.

By 2023, 40 years had passed since the Finnish Parliament passed a special law protecting the Ounas River. Initiated by the Kōngäs Village Committee, a project was launched to express gratitude and respect for the Ounas River and its defenders. The law prevented the construction of reservoirs that would have submerged villages and of hydropower plants that would have drained the riverbed.

Founded in 1978 to promote the river's protection, the Ounas River Committee gave a voice to residents opposing hydropower construction. It emphasised the scenic, cultural and economic value of the Ounas River, countering the narrative of hydropower developers that portrayed the area as an almost uninhabited wasteland. In Kōngäs, the issue wasn't merely about environmental protection; it was deeply personal. The villagers felt their homes and their very selves were being threatened. The river was part of Kōngäs's village identity, and the residents rose to defend not just their livelihoods but also a central element of their cultural heritage and aesthetic environment.

The *Meän vapaa Ounas* project was conceived not merely as a monument to the river's protection but as an homage to a river that had shaped the life and identity of the village. Funding for the project was provided by the Finnish Arts Promotion Centre, and the University of Lapland supported the initiative through background research. This research enriched the book about the history of Kittilä, published in December 2022, by illuminating the significance of the Ounas River and the lived experiences of residents, especially from the perspective of Kōngäs. The overall aim of the *Meän vapaa Ounas* process is to enhance appreciation for the region's cultural heritage and strengthen its cultural identity. The work is closely tied to the region's intangible cultural heritage and invites locals and visitors alike to reflect on the many meanings the river holds for those who live alongside it.

This work is not merely a monument since it does not solely reference the past or something concluded. We call it a memorial or a memory work, as remembering is an active process that occurs in the present. By remembering together, we strengthen our culture, our community and our identity.

The *Meän vapaa Ounas* memory project consists of three interconnected artistic components. At its heart is the piece showcased in this publication, which was unveiled on the riverbank on August 31, 2024. The creation and unveiling of this artwork were intertwined with community art activities that introduced its themes to the villagers, including families, newcomers to the village and new generations. Additionally, an audio-visual artwork documenting the entire process was produced, which enabled the presentation of the project beyond the village and through digital networks.

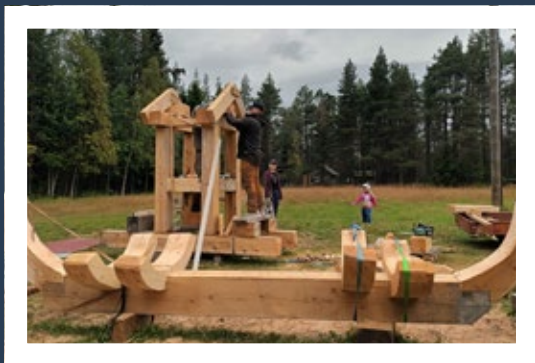
Ounas ja Köngäs

Noin 300 kilometriä pitkä Ounasjoki on Kemijoen merkittävin sivuhaara ja pisin Suomen rajojen sisällä vapaana virtaava joki. Könkään kylän mailla se virtaa noin 25 kilometrin matkan. Kylän perinteisillä nautintamailla kiemurtelee myös Suomen mutkaisimmaksi joeksi sanottu Loukinen, Ounaksen suurin sivujoki omine olkajokineen. Kylän itäpään maisemaa hallitseva Munajärvi kuuluu luonnontilassaan Loukisen vesistöön. Ounas ja Loukinen ovatkin monessa mielessä tarjonneet elämälle mahdollisuuksia.

Ihminen on liikkunut jokivarsilla jo tuhansia vuosia sitten, siitä kertovat monet arkeologiset löydöt³. Kemin-Lapin Kittilän lapinkylän asukkaiden ja uusien tulokkaiden elämänmuotojen sekoittuessa keskenään alkoi Ounasjoen ja Loukisen varteen, kylän lapinveromaille, nousta uudistaloja. Köngäs mainitaan ensimmäisen kerran 1700 -luvun alussa nimellä Rautusköngäs⁴. Sittemmin jokivarsikylään asettuivat uudet elinkeinot, mutta paikannimet joella, kuten Kuortano, Tormaus, Mella, Pierku, Mieliö, Holistaja, Pola, Kuukka ja monet muut, kertovat yhä menneestä ajasta salamyhkäisellä tavallaan. Ounas on liitetty usein sanaan 'outa', joka saameksi tarkoittaa (mänty)metsää. Köngäs taas tulee saamenkielen sanasta, joka tarkoittaa voimakasta, putousmaista koskea.

Hirsistä salvottu uudistalo jokitörmällä, ikkuna katsoo joelle, rannassa vene – ihmisen ja joen yhteiselon alkutekijät tulivat myös muisteluteoksen lähtökohdiksi ja paikkallinen puu materiaaliksi.

A newly built log house on a riverbank, its window facing the river, with a boat by the shore—these elements, the fundamental components of coexistence between humans and the river, also became the starting points for a memoir, with local wood serving as the material.

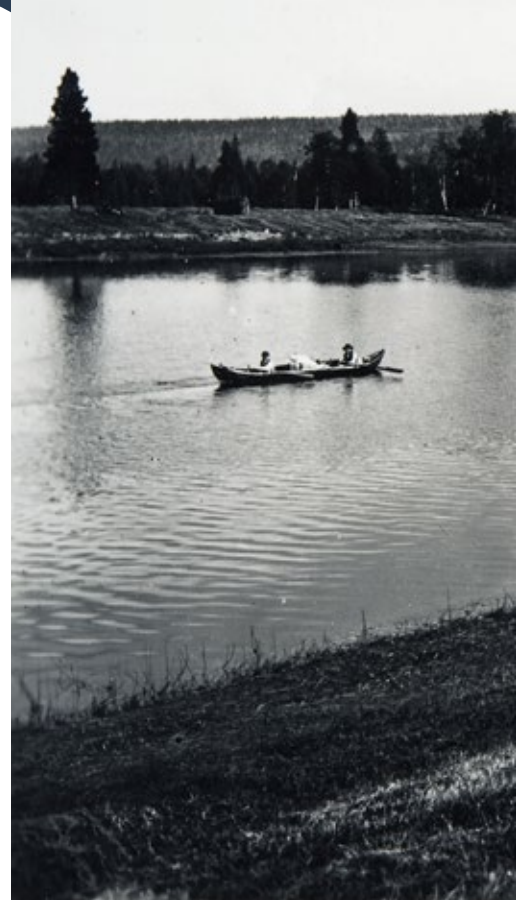

Ounas and Kõngäs

The approximately 300-kilometre-long Ounas River is the most significant tributary of the Kemi River and the longest free-flowing river within Finland's borders. It flows through the lands of Kõngäs for about 25 kilometres. Winding through the village's traditional grazing areas is also Loukinen, the largest tributary of the Ounas River, which is often referred to as Finland's most winding river, along with its smaller tributaries. Munajärvi Lake, which dominates the landscape at the eastern end of the village, naturally belongs to the Loukinen watershed.

The Ounas and Loukinen rivers have provided countless opportunities for life in many ways. Human activity along these rivers dates back thousands of years, as evidenced by numerous archaeological discoveries. As the lifestyles of the inhabitants of Kittilä's Sámi village in Kemi Lapland and new settlers mixed, new farms began to emerge along the Ounas and Loukinen rivers within the lands of the village. Kõngäs was mentioned for the first time in the early 18th century under the name Rautuskõngäs.

Over time, new livelihoods took root in the riverside village, but place names along the river, such as Kuortano, Tormaus, Mella, Pierku, Mieliö, Holistaja, Pola, Kuukka and many others, still carry traces of the past in their own mysterious ways. The name Ounas has often been associated with the word *outa*, which in Sámi language means (pine) forest. Kõngäs, on the other hand, comes from a Sámi word meaning a powerful, waterfall-like rapid.

Joki kulkureittinä

Ounaksen jokireitti on ollut ihmisten ja tavaroiden kulkureitti, aikansa veneellä kuljettava valtatie kohti pohjoista. Ounasta pitkin noustiin Käkäläjoen latvoille ja muutkataipaleen kautta siirryttiin Tenojoen latvavesiin ja lasketeltiin Jäämerelle. Itään vei aikanaan venereitti, joka kulki Ounakselta Loukiselle ja sen sivuhaaraa Sotkajokea pitkin Jeesiöjoelle ja Sodankylän kirkolle Kitiselle. Ivalojoen kultaryntäys teki tunnetuksi reitin, joka vei Ounasjokea, Tepastojokea ja Vietkajokea ylös Ivalojoen latvoille Korsajärvelle, sieltä alas kultamaille ja Inarinjärven kautta aina Jäämerelle saakka. Näillä vesireiteillä Köngäs oli tärkeä välietappi ja kievaripaikka.

Talot juurtuivat jokitörmään, vene ja virta mahdollistivat liikkumisen. Hahmottelin teokseen talomais-ta osaa, jonka ovia avattaessa tulvahtavat kerto-muksen joesta esiin kuin muistot ihmisten mielestä. Vene tuo mukaan dynaamisuuden ja liikkeen.

The village took root on the riverbank, while the boat and the river enabled movement. I sketched a house-like element, where opening its doors releases the story of the river, flowing forth like memories from people's minds. The boat introduces dynamism and motion.

The River as a Travel Route

The Ounas River Route served as a vital pathway for people and goods, acting as the main highway to the north in its time. Travellers ascended the Ounas to the headwaters of the Käkälö River, crossed the portage at Muotkataival and reached the headwaters of the Teno River, from which they journeyed down to the Arctic Ocean. To the east, a boat route followed the Ounas to Loukinen and then along its tributary Sotka River to Jeesiö River and on to Sodankylä Church by way of the Kitinen River.

The Ivalo River gold rush made famous a route that led from the Ounas, up the Tepasto River and Vietka River, to the headwaters of the Ivalo at Lake Korsajärvi and then downstream to the goldfields, eventually reaching the Arctic Ocean via Lake Inari. Along these waterways, Köngäs was an important waypoint and hosting site for travellers.

Taidokkaasti veistetyt puu-veneet ja niiden käyttö joen ehdoin, on ollut yksi jokivarren elämän ilmentymiä. Toin muisteluteokseen mukaan viittauksia tähän itselleni niin merkitykselliseen kulttuurin kerrokseen. Yksi teoksen kuvataulujen ovista on tehty veneen pohjasta, jonka isäni veisti syntymävuotenani.

Skillfully carved wooden boats, used in harmony with the river's conditions, have been one expression of life along the riverbanks. In the artwork, I included references to this culture, which holds deep meaning for me. One of the doors is made from the bottom of a boat my father crafted the year I was born.

Vene ja sauvo

Joella liikkumisen sekä ihmisten ja tavaroiden kuljetuksen mahdollisti vuosisatojen aikana muotoonsa hioutunut solakka ja kestävästä luonnonkaarista veistetty jokivene, joita kylässä tehtiin. Veneen kuljetus virrassa vaati taitoja. Samuli Paulaharju⁵ kirjoitti ihaillen näkemästään vuonna 1920:

"Mutta monta kertaa vihainen virta on parhaana keinona sekä kulkuneuvona vene, airo ja sauvo ja näin työnnyttään ylös korprien piiloihin jokien latvavesille asti. Hypähdellen vain vene puskee vastavirtaan pitkin koskien rantapuolia, vaikka sauvoimen varressa keikkuisi ikäloppu vaari." Ja jatkaa: "Juoksee pursi poikastenkin sauvanpotkuin, jopa yhtä hyvin vaikka naiset olisivat ohjaksissa. Erämaan tyttö on tottunut liikuttamaan pitkää sauvointaan yhtä nopsasti ja taitavasti kuin keveää sukkapuikkoa."

Vielä jokin aika sitten kylän pojat opettelivat sauvomaan ensin Kirnunivassa ja sitten Kõngäskoskessa. Taitojen karttuessa sai lähteä ylävirran koskiin ja nivoihin harrinpyyntiin sauvomaan veneperhoja. Joella oltiin aina kun ehdittiin.

Boat and Pole

For centuries, the key to navigating these waterways and transporting people and goods was sleek, durable riverboats crafted from naturally curved timbers. Kōngäs was known for its boat-building tradition. Navigating the river required skill. In 1920, Samuli Paulaharju admired the expertise he witnessed, writing:

But often, the raging river is the best path and vehicle—boat, oar and pole—and with these, one pushes into the hidden wilderness, reaching the headwaters of rivers. The boat leaps upstream along the rapids' edges, even with an elderly man at the pole. The craft of poling is passed down naturally. Boats also glide under the guidance of boys or, just as adeptly, women take the helm. A girl of the wilderness wields the long pole as deftly and swiftly as she knits with her slender needles.

Until recently, boys in the village would learn poling first at Kirnuniva and then at the Kōngäskoski rapids. As their skills grew, they ventured upstream to the rapids and riffles to fish for grayling, using a special means of flyfishing from boats. The river was the heart of activity, where time was spent whenever possible.

Pylväiden nokkiin veistetyt 'sielulinnut' ovat olleet symboleita, joilla monet pohjoiset kansat ovat kunnioittaneet menneitä, kuten vainajiaan. Hahmottelin teokseen sauvomien diagonaalista liikettä venettä kuljetettaessa. Asettelin 'sielukalat' niiden nokkiin – taivas ja joki vaihtavat paikkaansa. Onko kalat jokeen nousevia lohia, vai paikkauskollisia harjuksia, jää katsojan tarkkaavaisuuden varaan.

The 'soul birds' carved on the tops of poles have been symbols for northern peoples, used to honor the past, including the deceased. I sketched the diagonal motion of poles used to propel a boat. I placed 'soul fish' on their ends—where sky and river exchange places. Whether the fish are salmon moving upstreams the river or local grayling is left to the attentiveness of the viewer.

Kalastus vuodenkierrossa

Ounasjoki oli ennen Kemijoen valjastamista merkittävä lohijoki. Lohta pyydettiin etenkin pesättömällä nuotalla (kullenuotta) ja tuohustamalla. Kueri nimet kertoo myös meritaimenen nousseen Ounasjokeen ja sen sivujokiin. Lohen kadottua joesta, tuli harrista (harjus) arvostetuin saaliskala. Kemijoen valjastamisen jälkeen syntyneille onkin harri se kala, jolla joen hyvinvointia arvioitiin: "Se voi joki hyvin jos harrit maikkuvat nivoissa".

Kalastus joella on ollut monipuolista ja vuodenvuoroon rytmittyvää. Sydäntalvesta kevätkesään pyydettiin kalaa seuraavasti: mateen koukkupyynti, harrin pilkkiminen, katiskapyynti ojansuissa, verkopyynti jäänlähdon jälkeen, rantakoukuilla pyynti, lanoilla pyynti koskessa, syöttäongella onkiminen rantavirroista. Keskikesästä syystalveen: harrin perhostus, katiskat suvannoissa, haukien tarpominen, syöttäongella pyynti väylävirroista, tuohustus, kosteverkoilla pyynti renkkujen ja kivien alta, keileillä pyynti, mateen pyynti lanoilla padoista. Nämä vuodenaikoihin liittyvät pyyntitavat eivät kuvasta ainoastaan yhteisön kekseliäisyyttä, vaan myös heidän syvää yhteyttään Ounasjoen rytmeihin ja ekologiseen monimuotoisuuteen.

Fishing through the Seasons

Before the Kemi River was dammed, the Ounas was an important salmon river. Salmon were primarily caught using *kulle* nets and *tuohustus* (a traditional fishing method involving light to attract fish). In the area, the name Kueri suggests that sea trout once migrated into the Ounas and its tributaries. After salmon disappeared from the river, grayling (*harjus*) became the most prized catch. For those born after the Kemi River was dammed, grayling came to indicate the river's health: *the river is thriving if grayling flicker in the shallows*.

Fishing on the river was diverse and followed the rhythm of the seasons. From midwinter to early summer, methods included setting baited hooks for burbot, ice fishing for grayling, placing fish traps at the mouths of newly opened ditches, net fishing after the ice melted, fishing with shoreline hooks, using *lana* (traditional traps) in rapids and bait fishing in river currents. From midsummer to late autumn, fishing activities shifted to fly fishing for grayling, setting traps in calm waters, spearing pike in shallow areas, bait fishing in deep channels, practicing *tuohustus* (fishing with firelight), using nets to fish under ledges and rocks, placing fishing *keili* (anchored hooks) in the river and setting *lana* traps for burbot in dams. These seasonal practices reflect not just the community's ingenuity but also their deep connection to the Ounas River's rhythms and ecological riches.

Jokivarsien niittytalous ja heinänteon yhteisöllisyys

Jokivarsiniityt, joita kevättulvat höystivät, oli yksi uudisasutuksen jokivarteen juurtumisen tärkeimmistä syistä. Niittytalouden vaikutus koko kyläyhteisöön oli suuri. Heinänteko oli eri sukupolvien ja naisten ja miesten yhteistä työtä ja sillä oli siksi kyläyhteisöä lujittava merkitys. Työ jokivarsilla rakensi yhteistä kulttuuria ja suhdetta jokeen sekä vahvisti asukkaiden identiteettiä. Työ ja oleskelu niityillä, kylien valvovan silmän ulkopuolella, oli erityisen tärkeää nuorisolle. Heinänteko jokivarsiniityillä rakensi rikasta ympäristösuhdetta. Jokaisella heinäisellä rannalla tai kortteikoilla oli oma nimi, joko vanhoilta saamelaisilta peritty tai niittäjänsä mukaan annettu. Jokainen pikkuinenkin saari joessa hoiti jotain tehtävää; siellä pidettiin lampaita, se toimi mullikoiden hakana, paistehauen tarpomispaikkana tai uimapaikkana.

Muutammat kyläläiset lahjoittivat teosta varten vanhoja heinätyövälineiden osia, kuten haravan lapoja, viikatteen siipiä, esineitä joiden kanssa on jokeen suhdetta rakennettu ja rantoja mitailtu.

A few villagers donated old haymaking tool to add as part for the work, such as rake blades and scythe wings—objects that have been used to shape a relationship with the river and to measure the shores.

River Meadow Haymaking and Community Life

The river meadows, enriched by spring floods, were one of the main reasons why settlers took root along the rivers. The significance of meadow haymaking extended to the entire village community. Haymaking was a shared effort involving multiple generations, as well as both women and men, giving it a unifying role within the community. This collective work along the riverbanks helped build a shared culture and connection to the river while also strengthening the identity of the inhabitants. Spending time and working in the meadows beyond the watchful eyes of the village held special importance for the youth. Haymaking on the river meadows fostered a deep relationship with the environment. Each hay-covered shore and reed bed had its own name, often inherited from the Sámi or given in honour of the settlers who worked there. Even the smallest islands in the river served a purpose—grazing land for sheep, pastures for young cattle, spots for spearing pike or areas for swimming.

Jokivarren heinälatojen seinäkirjoituksia

Jokivarsiniittyjen pirstaleisuus ei haitannut viikatteen ja haravan käyttäjää. Saariin pääsi myös heinätoissa oleva hevonen. Heleät rantaniityt hylättiin maatalouden muuttuessa traktorivetoiseksi ja rantaniityt jäivät pensittymään tai vaihtuivat tykätyiksi mökkirannoiksi. Yhteisen heinänteon ajalta jäi vuoltuja ja kirjoitettuja merkintöjä Ketinsaaren latojen seiniin: sateesta, jokiveden korkeudesta, kalastuksesta, ihastuksista ja muista joen kanssa syntyneistä mietteistä.

- Olemme koko porukalla tekemässä heinää.
- Tulimme venhellä ja hevonen uitethin yli
- Olemme Martti-Sedälle heinän teossa
- Minä kulkija poika piirtelin tähän
- Me tulimme tätäpuolta jokea jalkasin
- Vettä nyt kovasti
- Joessa on paljon vettä
- Sataa kovasti vettä
- Sataa ja paistamma täällä kaloja
- Mesikämmen viheltää
Metsän kuningas karjuu tuolla aitan takana
ja raataa lampaita
- Vahtaamma karhua joka tappo kaksi lammasta
ja ajo heinäntekijät pois
- Ihminen parka milloin saa raataa
ja milloin hetken levon saa
on joutilas aika miettiä sitä
- Löysin helmen niin hohtavan,
sen säilytän kuin aarteiden kalleimman
- Kun kuljetta kohtalon teitä ja onnen polkuja
Ounasjoen rantoja silloin muistakaa

- We are here as a group making hay.
- We came by boat and the horse swam across.
- We are helping Uncle Martti with haymaking.
- I, the wandering boy, wrote this here.
- We came on foot from this side of the river.
- The water is high now.
- The river is full of water.
- It's raining heavily.
- It's raining, and here we are grilling fish.
- The honey-pawed one (a bear) whistles.
The king of the forest growls behind the granary
and rams the sheep.
- We're watching and hunting the bear
that killed two sheep and chased the haymakers off.
- Oh, poor human, when must they toil,
and when may they find a moment's rest.
It is in idle time we ponder these things.
- I found a pearl so radiant,
I'll keep it as my most treasured possession.
- When you walk the paths of fate and
the trails of fortune, remember then the shores of
the Ounasjoki River.

Writings on the Haybarn Walls at the River

The fragmentation of riverside meadows did not hinder those wielding scythes or rakes. Even a horse used for haymaking could reach the islands. However, the lush riverside meadows were abandoned as agriculture transitioned to tractor-based methods, leaving the meadows overgrown with shrubs or transformed into loved summer cottage shorelines. From the days of communal haymaking, inscriptions remain on the walls of Ketinsaari's barns, including records of the weather, river levels and fishing as well as romantic musings and other reflections inspired by life by the river.

Keväätalvella 2023 tallensin Ketinsaaren latojen seinäkirjoituksia ja tein sarjan jää- ja lumiteoksia, joihin yhdistin valokuvia rantojen entisistä heinäntekijöistä. Siirsin idean muistututeokseeni – astumalla sisään, avaamalla ovet, paikan historia puhuu meille.

In the late winter of 2023, I documented the wall writings in the barns of Ketinsaari and created a series of ice and snow artworks, combining them with photographs of former haymakers. I carried this idea into my memoir work—by stepping inside and opening the doors, the history of the place speaks to us.

Paikannimistöä Könkään jokiosuudella

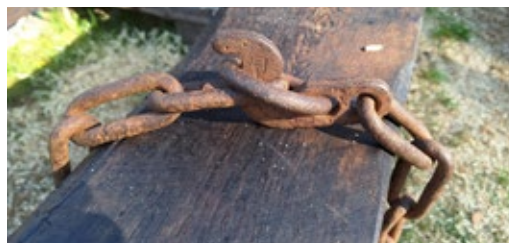
Paikannimien runsaus kuvaa kylälaisten läheistä ja monimuotoista suhdetta jokeensa. Nimistöön sisältyy valtava määrä muistoja ja merkityksiä. Kylän alueelta, ylävirrasta alaspäin muistelimme nimistöä:

Place Names along the River Section of Kängäs

The villagers' close and multifaceted relationship with their river is reflected in the abundance of place names. These names carry a wealth of memories and meanings. From the area of the village, upstream to downstream, the names are recalled as follows:

Kontinniemi	Kiukhankorva	Maitokivi	Korvan pahtanen
Linnunrajanniemi	Punakivenväylä	Kortesuvanto	Mustamukan suvanto
Kuussaaren korva	Koskenalussaari	Kirnuniva	Puukkotörmä
Kuussaari	Lehonkari	Kirnusaaret	Polanniska
Kuortanosaari	Lehonsaari	Kirnuojan suu	Polan saaret
Kuortanon pudas	Kapustamukka	Niemikivi	Pola
Tuomikosken alakorva	Häränsilmä	Selkäkivi	Seppätorpan ranta
Kuortanosuvanto	Mieliönniva	Lossisuvanto	Lohimukan pahtanen
Kuortanonniska	Empsan saunakivi	Vuonkamukka	Lohimukka
Kuortanokoski	Ketinsaari	Myllyojansuu	Kuukansuvanto
Poikkileikkauskorva	Haukkasaari	Uimakivi	Karhulampi
Sileätkalliot	Vekarasaari	Hakaranta	Kuukan hyötö
Sileäkivi	Turjansaari	Selkäkivi	Iivarinniemi
Punakivi	Hyötösaari	Niskasaari	Äijänoja
Kuortanonalusta	Heikinmukka	Niska	Syvänojansuu
Kuortanonsuu	Rasitusmukka	Yläkorva	Jänkkäyksen niva
Kuortanokielinen	Isonniityn suvanto	Sileät kalliot	Korinteenmukka
Sankakari	Mulkkuojansuu	Alakorva	Taivaljätkänmukka
Heraojansuu	Luhtamukanniva	Papin kallio	Hirvasniemi
Tormaus	Luhtamukka	Koulun kari	Mukkajänkän törmä
Koninselkäkivi	Pilttihauda	Hilen ranta	Hirvasmukka
Reivisuvanto	Pilttiojan suu	Poikkiniitynmukka	Liiskonniva
Reikäkivi	Ketinpönkkä	Sappihauta	Tunkaniemi
Mellanniemi	Puthanniemi	Ison-Aukun ranta	Hossasalmi
Lällekiivi	Pudas	Korvanojan suu	Pirunsaari
Rillanväylä	Puukkomukka	Karisaaret	Hossanniva
Sikkolankari	Pääskyssaari	Emelian saari	Karsikkosuvanto
Rillanmukka	Koppelontörmä	Hilen saari	Loukisen suu
Sikkolan saunakuoppa	Holistaja	Iivosen saari	Papinsaari
Pierkukosken niska	Pitkäniva	Otinkiniva	Ukonlampi
Pierkukoski	Kortesaari	Seitsemän lohen kivi	
Nojonkorva	Korteojsuu	Ollinojan suu	

Olin pohtinut pitkään talo- ja veneaiheen yhdistämisen tapaa teoksessani. Uiton sohovene tarjosi siihen oivalluksen ja visuaalisen lähtökohdan.
I had long contemplated how to combine the themes of house and boat in the artwork. Sohovene provided the insight and visual starting point for this.

Uitto elinkeinona ja tapahtumana

Ounasjoki oli tärkeä uittoväylä ja uiton perustana oli paikallisten tietämys joestaan⁶. Aluksi puut uitettiin vittaksilla sidottuina lauttoina aina merelle saakka. Kolmessa, neljässä päivässä huilasi kahden miehen ohjastama lautta Kemiin ja mukana ollut vene rahtitavaralla täytettynä sauvottiin takaisin kylään.

Myöhemmin siirryttiin irtouittoon, joka antoi kylälle monimuotoista työtä: puomeja veistettiin, aseteltiin paikoilleen ja 'laitettiin joki' uittoon varten. Uiton alkaessa työllisti kyläläisiä 'sekhanpano', jokitorille lansseihin varastoitujen puiden vyörytys virtaan. Uitto oli useille kylän pojille ensimmäinen ansiotyö ja totettulen paikka kodin ulkopuolella tehtävään työhön – eräänlainen miehisyyteen siirtymisen riitti. Monelle pientilalliselle se oli tärkeä tulonlähde. Kylän naisia kulki kokkeina sohoveneen mukana.

Uitto antoi kylälle myös katseltavaa ja puhuttavaa. Se oli sosiaalinen tapahtuma; tukkilauttojen ja veneiden laskua seurattiin, nuoriso usein yökaudet. Uitto loppui 1991 ja kyläläiset sanoivat 'joen virtaavan tyhjänä'.

Log Driving as a Livelihood and an Event

The Ounas River was an essential log-driving route, which relied heavily on the locals' knowledge of their river. Initially, logs were transported as rafts bound together with thin spruce rods. A raft steered by two men would glide until Kemi at the Bothic Sea in three or four days, and the accompanying boat, loaded with cargo, was poled back to the village.

Later, loose log driving became standard, creating diverse employment for the village. Booms were crafted and placed in position, and the river was 'prepared' for log driving. When the driving began, the rolling into the river of logs stored in bank landings provided work for the villagers. For many young men in the village, this was their first paid job and a step towards adapting to work outside the home—a kind of rite of passage into manhood. For many small-scale farmers, it was an important source of income, and women from the village often worked as cooks on the *sohovene* (kitchen boat).

Log driving also brought entertainment and conversation to the village. It was a social event, with people watching log rafts and boats being launched and the youth often staying up throughout the night to observe. Log driving came to an end in 1991, with the villagers remarking that 'the river flows empty'.

Lossi kylän keskellä

Joki oli kyläraitti, jonka kahta puolta talot sijaitsivat. Poikkijoelle oli aina asiaa ja joki ylitettiin päivittäin useammankin kerran, joko veneellä tai vuodesta 1917 alkaen kylän keskuksena olevalla lossilla. Aluksi lossia soudettiin, sitten sitä kuljettiin kapulalla vajerista vetämällä, perämootorilla sivusta työntämällä ja lopulta moottoroitu lossi oli rautainen. Lossi tarjosi kohtaamispaikan niin kyläläisille kuin kulkijoille. Silta rakennettiin 1979 ja syksyiset ja keväiset puheenaiheet, kuten sääriitot ja jäidenlähdot, menettivät merkitystään.

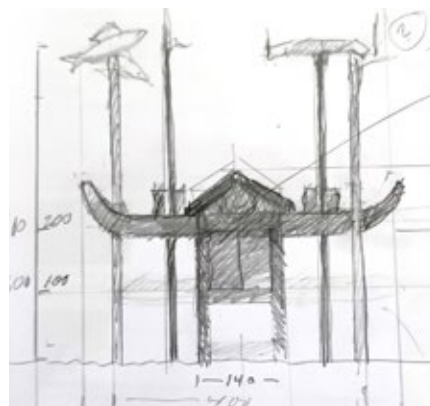
Lossin vuoksi saapponilla päivystettiin kellon ympäri. Tukkien törmäys lossiin estettiin veivamalla vinssillä puomit kiinni, kun lossi ylitti joen. Saapponin nuotio, suvannon yllä leijuva savu ja virrassa lipuvat tukit kuuluivat alkukesän kyläkuvaan, jota säästi tukkien kolahtelu puomipuita vasten ja kosken jyminä taustalla.

The Ferry at the Centre of the Village

The river served as the village's main thoroughfare, with houses situated on both sides. There was always some reason to cross the river, and it was crossed daily, often multiple times, either by boat or, starting in 1917, by the ferry located at the centre of the village. Initially, the ferry had to be rowed; later, it was pulled along a cable with a pole, then pushed from the side with an outboard motor, before it eventually became a motorised iron ferry. The ferry served as a meeting place for both villagers and travellers.

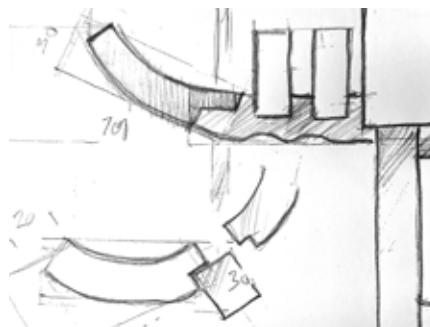
In 1979, a bridge was built, and seasonal topics of conversation, such as arguments about weather or the breaking up of river ice, lost much of their significance.

Because of the ferry, the *saapponi* (floating dock) was manned around the clock. Log collisions with the ferry were prevented by winching booms closed whenever the ferry crossed the river. The campfire at the *saapponi*, the smoke hovering over the river bend and logs floating downstream were all part of the early summer village scene. This was accompanied by the sound of floating logs hitting the booms and the distant roar of the Kõngäs rapids in the background.

Aluksi suunnittelin teostani vanhimpaa lossirantaa Vuonkamukassa. Vaikka teos tulisi olemaan pysyvä halusin sen näyttävän vastakkoin rantautuneelta vanhan lossin tapaan. Muistot puulossista; tervan ja pien tuoksu ja tummuus tuli saada mukaan teokseen.

At first, I planned my artwork for the oldest ferry crossing point at Vuonkamukka. Although the piece would be permanent, I wanted it to appear as if it had just landed, like an old ferry. Memories of the wooden ferry—the scent and darkness of tar and pitch—had to be incorporated into the work.

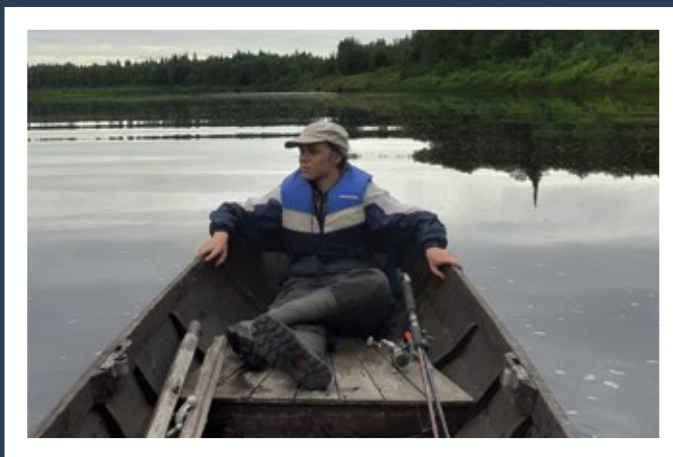

Kotirannassa

Jokiranta oli myös arjen kotitöiden näyttämö. Polttopuut ja jopa rakennuspuut uitettiin usein lauttoina kylään jossa rangat sahattiin jokitörmälle kuivumaan. Erityisesti nuorille naisille olivat pyykkipäivät jokirannassa mieluista työtä. Pyykkirantoja pyykkipatoineen oli useita, mutta lossirannan viereinen oli mieluisa, koska siinä saattoi tavata uusiakin ihmisiä. Talvella jäähän tehtiin avantoja, joista vettä nostettiin hevosen reessä olevaan tynnyriin ja ajettiin pyykkivedeksi taloihin, usein myös käyttövedeksi ihmisille ja karjalle.

Joki tarjosi myös kaivatun pysähtymishetken arjen askareista. Koskenrannalle keräännuttiin katselemaan jäidenlähtöä, tukkilauttojen laskua ja myöhemmin uiton hännänajoa. Lossirannassa pohdiskeltiin joen ylittämisen mahdollisuuksia sääriittoaikana ja usein jouduttiin odottelemaan tovi lossia ennen joen ylitystä. Jokiveden korkeus, sen nousu ja lasku oli tärkeä puheenaihe ja sitä seurattiin Hakarannan uimakivestä tai Kirnunivan Niemikivestä ja Selkäkivestä. Hakaranta oli suosittu uimapaikka, kesäisin sillä pidettiin uimakouluakin, mutta kauniina joutopäivinä saatettiin tehdä veneretkiä aina Hirvasniemen hiekkarannalle saakka. Arkiset askareet joella ovat vähentyneet, mutta se ei menettänyt merkitystään virkistytymisen paikkana.

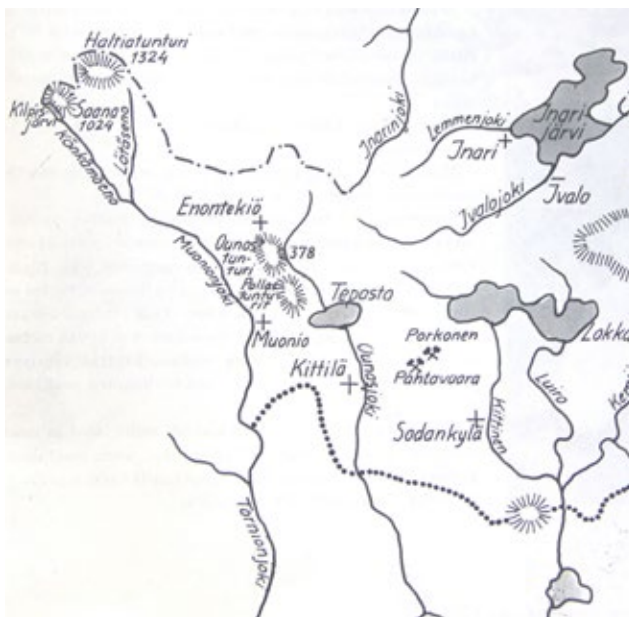
Lopulta teoksen sijoituspaikaksi valikoitui kyläyhdistyksen laavu ja venevalkama. Kylän nykyiselle yhteis-toiminnalle tärkeä paikka mahdollistikin teoksen yhteisötaiteellisten ulottuvuuksien toteutuksen nuoren polven kyläläisten kanssa.

Eventually, the site chosen for the artwork was the village association's laavu at boat landing site. This location, important for the village's current community activities, also enabled the realisation of the community art dimensions in collaboration with the younger generation of villagers.

At the Daily Riverbank

The riverbank was also a place for daily household chores. Firewood and even logs for construction timber were often transported as rafts to the village and sawed at the riverbank, where they were dried. Especially for young women, laundry days by the river provided pleasant work. There were several laundry beaches with washbasins, but the one near the ferry landing was favoured because it allowed for meeting new people. In winter, there were holes in the river ice from which water was drawn into a barrel on a horse-drawn sleigh and transported as laundry water to homes and often also as drinking water for people and livestock.

The river also provided a welcome pause in daily tasks. People gathered by the rapids to watch the ice break up. At the ferry landing, people pondered the possibility of crossing the river during the ice-free season, often having to wait a while for the ferry to arrive. The rise and fall of the river water was an important topic of conversation, and it was monitored from the Uimakivi (Swimming Stone) at Hakaranta or from the Niemikivi and Selkäkivi stones at Kirnuniwa. Hakaranta was a popular swimming spot, and in the summer, swimming schools were held there. On beautiful free days, people might take trips downstream all the way to the sandy beach at Hirvasniemi. Everyday tasks on the river have decreased, but it has not lost its significance as a place for recreation.

Uhka ja taistelu Ounasjoesta

Ounasjoki oli pitkään uhattuna ja se huoletti kyläläisiä. Kemijoen vesistön yhtenäistä rakentamista varten säädettiin 1950-luvulla niin sanottu Kemijokilaki. Tällä lailla annettiin perustettavan yhtiön (Kemijoki Oy) tehtäväksi myös Ounasjoen rakentaminen. Yhtiön perustajina olivat Suomen valtio ja valtioenemmistöiset osakeyhtiöt Imatran Voima Oy ja Veitsiluoto Oy. Ounasjokeen suunniteltiin rakennettavaksi tekojärviä ja voimalaitoksia⁷. Vuonna 1967 painetussa, *Suomi* nimisessä koulun maantiedon oppikirjassani oli Lapinläänin esittelyn kohdalla kartta, jossa Porttipahdan ja Lokan ohella on jo valmiina kuva Tepaston altaasta. Karttakuvan vieressä on teksti: ”Lapissa on vaikea tulla toimeen. Siellä tarvitsee vielä paljon etelän apua, ennen kuin elämisen mahdollisuudet paranevat”⁸.

Ounasjokiliike alkoi herätä kansanliikkeenä 1970-luvun puolivälissä kun Kemijoki Oy toi esille silloiset valjastussuunnitelmansa: Tepaston, Meltauksen ja Ketomellan altaat ja 12 voimalaa. Kylän asukkaita havahdutti erityisesti suunnitelma naapurikylään rakennettavasta elinmahdollisuudet tuhovasta Tepaston tekojärvestä. Könkäällä kosken virtaus olisi lakannut, sen alapuolella nouseva vedenpinta vettänyt vaivalla raivatut pellot ja yläpuolella Pierkukoskeen rakennettava voimala kuivattanut kylän yläpuolisen jokiuoman. Joen rakentajat vähättelivät haittoja ja halusivat levittää ajatusta lähes asumattomasta joutomaasta, joka nyt otettaisiin hyötykäyttöön.

Ounasjokitoimikunnan ensimmäinen delegaatio matkusti toukokuussa 1980 Helsinkiin tapaamaan kansanedustajia ja käynnisti keskustelun joen suojelusta lailla.

The first delegation of the Ounasjoki Committee traveled to Helsinki in May 1980 to meet with members of Parliament and initiated discussions about protecting the river through legislation.

Threat to and Struggle for the Ounas River

The Ounas River was under threat for a long time. In the 1950s, a law known as the Kemijoki Act was passed to enable the unified construction of the Kemi River water system. This law also tasked a newly established company, Kemijoki Oy, with the development of the Ounas River. The founders of the company included the Finnish state and the state-majority companies Imatran Voima Oy and Veitsiluoto Oy. Plans for the Ounas River included the construction of artificial reservoirs and power plants.

In my 1967 geography textbook at school, the section on Lapland County featured a map that already depicted the proposed Tepasto reservoir alongside the Porttipahta and Lokka reservoirs. Next to the map was text saying, 'Life is difficult in Lapland. A great deal of help from the south is still needed before living conditions can improve there.'

The Ounasjoki movement began to awaken in the mid-1970s, when Kemijoki Oy presented its harnessing plans, which included the Tepasto, Meltaus and Ketomella reservoirs and 12 power plants. The plan to build a reservoir in Tepasto, a neighbouring village of Kõngäs, particularly alarmed the local residents, as it would destroy the village's way of life. At Kõngäs, the flow of the rapids would cease; downstream, the rising water levels would flood painstakingly cleared hayfields, while upstream, the planned Pierkukoski power plant would dry out the riverbed north from the village.

The hydropower developers downplayed the damage and sought to promote the idea of a nearly uninhabited wasteland that would now be put to productive use.

Ounasjoen suojele lailla

Kansanliikkeen pohjalta vuonna 1978 suojelua edistämään perustetussa ja menestyksellisesti toimineessa Ounasjokitoimikunnassa oli Könkään kyläläisiä. Tauno Iivonen toimi puheenjohtajana edesmenneen tepastolaisen Uuno Ylitalon jälkeen ja Irmeli Palola toimi aktiivisena jäsenenä, tuoden toimikuntaan vahvan naisnäkökulman. Könkäällä rakentamisen vastustamisessa ei ollut kysymys niinkään luonnonsuojelusta, vaan siitä, että kyläläiset kokivat kotiinsa ja omaan itseensä kajottavan. Joki oli ollut osa Könkään kyläidentiteettiä ja kyläläiset nousivat puolustamaan uhattujen elinkeinojensa ohella myös kotimaisemansa keskeistä kulttuurista elementtiä ja esteettistä tekijää.

Ounasjokitoimikunta kävi tapaamassa kansanedustajia Helsingissä vuonna 1980 ja järjesti vuosina 1981 ja 1982 asialle suurta julkista huomiota herättäneen Ounasjokisoudun, johon osallistui monia kyläläisiä omine venekuntineen. Soudun seuraajat täyttivät Könkään sillan. Marraskuussa 1981 niin kutsuttu karvalakkilähetystö vieraili toisen kerran eduskunnassa. Lähetystö vaati Ounasjoen pikaista suojelua. Erillislaki Ounasjoen rauhoittamisesta voimalaitosrakentamisesta hyväksyttiin eduskunnassa 1983⁹ ja sitä täydennettiin Koskiensuojelulailla 1987. Näin haluttiin turvata virtaava vesiluonto jälkipolville.

Ounasjokisoudun osallistujia lähdössä Ounasjärveltä ja ohittamassa Könkään kylää vuonna 1981.

Participants of the Ounasjoki rowing event departing from Lake Ounas and passing the village of Könkäs in 1981.

Legal Protection of the Ounas River

The villagers of Könkäs were active members of the Ounasjoki Committee, which was established to promote the river's protection and had been successfully operated. Tauno Iivonen served as the chairman after the late Uuno Ylitalo from Tepasto village and Irmeli Palola had played an active role as members, bringing a strong female perspective to the committee.

In Könkäs, opposition to the hydropower construction was less about environmental conservation and more about the villagers' feeling that their homes and personal identities were being violated. The river had been an integral part of Könkäs's village identity, and the residents rose to defend not only their livelihoods but also the central cultural and aesthetic elements of their home landscape.

In 1981 and 1982, the Ounasjoki Committee organised *Ounasjokisoutu* rowing event that garnered significant public attention, and many villagers participated in their own boats. In 1981, the committee sent a so-called 'fur hat delegation' to Parliament, demanding that it urgently protect the Ounas River.

In 1983, Parliament passed a special law prohibiting hydropower construction on the Ounas River, which was later supplemented by the Rapids Protection Act in 1987. These measures were aimed at preserving the natural flow of the river for future generations.

Muisteluteos pystytetään yhteisvoimin

Taiteilija Timo Jokela suunnitteli ja valmisti *Meän vapaa Ounas* taideteoksen osina, jotka kylän miesten voimin kuljetettiin laavulle, jonne raivattiin paikka ja tehtiin teokselle vankka perustus. Taideteos koottiin ja taustatutkimuksen ja yhteisen muistelun teemoihin perustuvat kuvataulut ja kyläläisten lahjoittamat vanhat työkalut kiinnitettiin paikoilleen teoksen avattavien ovien taakse.

Artwork Erected through Collective Effort

The artist Timo Jokela designed and created the *Meän vapaa Ounas* artwork in parts, which were transported to the riverside by the men of the village. The site had been cleared, and a sturdy foundation was prepared for the artwork. The piece was assembled, and visual panels based on themes from background research and shared memories, along with objects and tools donated by villagers related to these themes, were affixed in place.

Muisteluteoksen julkistaminen keräsi kyläläiset yhteen

Teos julkistettiin kaksiosaisessa tapahtumassa. Aluksi taiteilija esitteli kyläläisille taustatutkimukseensa pohjautuen teoksensa teemoja ja materiaalis-visuaalisia ratkaisuja Ounaskievarissa. Varsinainen julkistamistilaisuus juhlapuheineen ja musiikkiesityksineen tapahtui teoksen sijoituspaikalla. Muisteluteoksen ovet avattiin ja kuvataulujen tarkastelu yhdessä innoitti kyläläisiä uusiin muisteluiksiin.

Unveiling the Memorial Artwork Brought Villagers Together

The artwork was released during a two-part event. At Ounaskievari, the artist presented in detail the themes highlighted in the artwork as well as the material and visual choices made based on his extensive background research. The official ceremony took place at the site of the artwork and featured ceremonial speeches and musical performances. The artworks doors was opened, and by examining the visual panels together, the audience was inspired to share new memories.

Uudet sukupolvet – Lasten laavulla

Kun *Meän vapaa Ounas* muisteluteos kokosi yhteen joen kanssa elettyä elämää, tuli nykyisyys vahvasti mukaan yhteisötaiteilijoiden Mirja Hiltunen ja Tanja Koistinen työpajassa teoksen julkistamisen jälkeen. He innostivat perheitä kylän facebookissa valokuvaamaan lasten kanssa nykyisiä toimia joen äärellä. Perheet kutsuttiin taidetyöpajaan teoksen äärelle kyläyhdistyksen laavulle, jossa laminoiduista kuvista muodostettiin kuvavirta laavun sisätilaan ja sitä täydentämään tehtiin iso jokiaiheinen yhteisömaalaus. Laavu toimii nyt galleriana, jossa valokuvat kertoivat nykyisistä lasten leikeistä, harrastuksista ja aktiivisista toimista joella.

New Generations – At the Children’s *Laavu*

With the *Meän vapaa Ounas* memorial artwork bringing together the lives lived alongside the river, the present came strongly into play in an art workshop by community artists Mirja Hiltunen and Tanja Koistinen after the artwork’s unveiling. These artists inspired families in the village’s Facebook group to take photos of their current activities by the river with their children. The families were invited to the memorial and the village association’s *laavu* for an art workshop, at which laminated photos were used to create an exhibition—a photo stream—inside the *laavu*, complemented by a large community painting. The *laavu* serves as a gallery in which the photographs tell stories of children’s current play, hobbies and active engagement at the river.

Ounasjokiliikkeen jälkeen

Nyt, yli 40 vuotta suojelupäätöksen jälkeen, maailman myllerryksessä, globaalin kilpailun kiristytessä mineraalivaroista ja politiikan muuttuessa yhä arvaamattommaksi, voidaan kysyä: onko Ounasjoki sittenkään turvassa? Sillä eiväthän rakentajien argumentit hävinneet edes suojelupäätöksenkään jälkeen¹⁰. Ne aktivoituivat uudelleen muun muassa vuonna 2008, kun valjastusasiat nostettiin jälleen listalle Työ- ja elinkeinoministeriön asettaman Lappi-työryhmän esityksessä. Tuolloin työryhmän tulokinnan mukaan laki kielsi vain vesivoimarakentamisen ja Ounasjokeen voisi rakentaa tekoaltaan tulvasuojelusyistä. Samalla todettiin toki, ettei tulva-altaita kannata rakentaa ilman voimalaitosta. Asioita koplatiin yhteen yleisen edun nimissä, ja tähän myös paikalliset työllisyyden perääjät kaikuna vastasivat kuten 1970 -luvullakin. Taustalla on ihmisten mieliin, eikä vähiten politiikkaan, iskostunut kriittikön usko siihen, että vain rakentaminen, joka ottaa haltuun Lapin luontoa, tuo alueelle turvaa ja hyvivointia. Yhä ajatellaan, että Lapissa on tilaa ja niin vähän ihmisiä, ettei heistä kannata välittää kun he sieltä kuitenkin muuttavat pois.

Jos lain pykälää tulkitsee kapeasti, suojele Ounasjokilaki jokea vain vesivoimarakentamiselta, koska lakia laadittaessa muita uhkia ei osattu laissa mainita. Lain perusteluissa on kuitenkin kannanottoja, joiden tulisi ohjata kaikkea Ounasjoen vesistön käyttöä koskevaa päätöksentekoa. Tällöin Ounasjoen ja sen sivujokien vesiä toiminnassaan käyttävien, kuten kaivosten, tulisi palauttaa käyttöönsä saama vesi vähintään yhtä hyvälaatuisena kuin se oli laitokseen tullessaan. Ounasjoen puolustajien on syytä olla edelleen valppaina.

After the Ounasjoki Movement

Now, over 40 years after the decision to protect the river, amid global upheavals, increasing competition for mineral resources and an ever more unpredictable political landscape, one might ask whether the Ounas River is truly safe. After all, the developers' arguments did not disappear, even after the decision. These arguments resurfaced, for example, in 2008, when harnessing the river was once again put on the agenda through a proposal by the Lapland Working Group, which had been established by the Ministry of Employment and the Economy.

At that time, the group interpreted the law as prohibiting only hydropower construction. Thus, it was suggested that an artificial reservoir could be built on the Ounasjoki for flood protection purposes. However, it was noted that flood reservoirs would not be worthwhile without a power plant. The issues were bundled together in the name of the common good, echoing arguments from the 1970s, which were again supported by some locals seeking employment opportunities.

Underlying this is a deeply ingrained and often uncritical belief—among people and especially in politics—that only construction that exploits Lapland's natural resources can bring security and pros-

perity to the region. There is still a mindset that Lapland has so much space and so few people that the people's needs are negligible, as they are bound to move away anyway.

If the provisions of the law are interpreted narrowly, the Ounasjoki Protection Act safeguards the river only from hydropower construction, because other threats were not foreseen when the law was drafted. However, the law's preamble includes strong statements that should guide all decision-making regarding the use of the Ounas River watershed. For instance, entities using the waters of the Ounas River and its tributaries, such as mines, should be required to return the water they use in at least as good condition as it was when they accessed it.

The defenders of the Ounas River must remain vigilant.

Ote kyläyhdistyksen puheenjohtajan puheesta muisteluteoksen julkistamisessa

Könkään kylälle, sen kehitykselle ja identiteetille Ounasjoki on ollut suuri etuoikeus. Se on mahdollistanut monenlaisen vuorovaikutuksen menneinä vuosina. Se on luonut arvokkaan menneisyyden, luonut sen kyläyhteisön, joka meitä nyt ympäröi. Saamme olla kiitollisia menneille sukupolville. Samalla meidän tehtävänä on pitää huolta yhteisöllisyyden perinnöstä sekä siirtää sitä tuleville sukupolville, tuleville köngäsläisille. Meillä on aktiivinen, yhteisöllinen kylä, jossa on vahva me-henki. Me pottukyläläiset. Jo aikoinaan toisista pidettiin huolta ja edelleenkin naapuriapu kukoistaa. Ympäröivä yhteiskunta on muuttunut, elämä on erilaista. Omavaraistalous on väistynyt, töissä käydään kaivoksella tai matkailun puolella. Silti kyläyhteisö on voimavara, josta ammennetaan.

Kyläyhdistyksen hallituksen puheenjohtajana koen olevani etuoikeutettu, että olen saanut olla tässä hankkeessa vahvasti mukana. Olemme saaneet Timo Jokelan ja kyläyhdistyksen hallituksen kanssa yhdessä aikaiseksi jotain suurta, sellaista joka vahvistaa kylän identiteettiä ja yhteishenkeä. On tuntunut äärettömän hyvältä, kun kylän miehet ovat yhteisesti talkoilleet taideteoksen pystyttämiseksi. Älypuhelimilla on otettu kuvia, haluttu tallentaa tärkeitä hetkiä. Kuvia on jaettu kylän yhteisissä sosiaalisen median kanavissa. Mielessäni matkaan tulevaisuuteen, kunpa silloin joku Timon kaltainen tutkija, ehkäpä sukulainen, haluaisi palata niihin, ottaa niistä selvää, selvittää tarkempia taustoja. Ketkä ovat kuvissa, pohtia, mitähän siellä mietitään? Minkälaisia köngäsläisiä kuvissa on? Miten tämä teos muovasi köngäsläistä identiteettiä, minkälaista vuoropuhelua tämän taideteoksen kanssa käytiin? Toivon, että heille avautuu pala meidän menneisyydestä, meidän elämästämme ja suhteestamme Ounasjokeen.

Jenni Jokela puhuu avajaisyleisölle ennen teoksen ovien avaamista ja teoksen julkistamista.
Jenni Jokela speaks to the audience at the opening ceremony before unveiling the artwork.

Citation from the Speech of Chair of the Village Association, at the Unveiling of the Memorial

For the village of Kõngäs, its development and its identity, the Ounas River has been a great benefit. It has enabled various forms of interaction over the years. It has created a valuable past and built the village community that surrounds us now. We should be grateful to the generations before us. At the same time, it is our responsibility to take care of the legacy of the community and pass it on to future generations—to the future residents of Kõngäs.

We have an active, communal village with a strong sense of ‘we’—we, the *‘pottukyläläiset’* (potato village residents). In the past, people took care of each other, and neighbourly help still thrives. The surrounding society has changed, and life is now different. Self-sufficiency has faded, and people work in mines or tourism. Yet, the village community remains a resource that we continue to draw from.

As the chair of the Village Association, I feel privileged to have been deeply involved in this project. Together with Timo Jokela and the board of the Kõngäs Village Association, we have created something significant—something that strengthens the village’s identity and community spirit. It has felt incredibly rewarding to see the village men come together for the collective work of setting up the artwork. Photos have been taken with smartphones, capturing important moments. These images have been shared on the village’s social media channels.

In my mind, I journey into the future, hoping that someone like Timo, perhaps a relative, would want to return to these moments, investigate them, and uncover the details. Who were the people in the photos, and what were they thinking at the time? What kind of residents of Kõngäs are captured in the images? How did this artwork shape Kõngäs’s identity, and what kind of dialogue did people have with this artwork? I hope that future generations will uncover a piece of our past, our lives, and our relationship with the Ounas River.

Kiitokset

Kiitokset Könkään Kyläyhdistyksen hallitukselle, joka toiminnallaan mahdollisti muisteluteoksen toteutuksen. Hallitukseen kuuluivat vuonna 2024: Jenni Jokela (puheenjohtaja), Essi Jokela, Hanna Kreuzhuber, Kristiina Mätäsaho, Annukka Paksuniemi, Taru Tammi ja Heidi Vaarala.

Kiitokset teoksen rakentamisessa ja pystytyksessä talkootyötä tehneille: Jukka Iivonen, Arto Jokela, Juhani Jokela, Vili Jokela-Bergman, Kari Korva, Petri Korva, Raimo Köngäs, Martti Palosaari, Matti Sandqvist sekä kaikille niille, jotka toimilaan ovat teoksen toteutusta tukeneet.

Kiitokset arvokasta tietoa yhteiselostaan joen kanssa jakaneille: Ilse Alatörmänen, Leena Hietanen, Antti Jokela, Juhani Jokela, Maija Jokela, Kari Korva, Risto Köngäs, Valio Köngäs, Arto Paksuniemi, Maijaleena Palosaari, Martti Palosaari, Arja Pekkala, Ulla Sandqvist, Tauno Ylitörmänen sekä monet muut kyläläiset ja Könkäällä kasvaaneet, joiden kanssa olen saanut yhdessä jokea muistelle.

Kiitos Sami Ounastille, joka antoi luvan pystyttää muisteluteos maalleen.

Kiitokset Mirja Hiltuselle, Tanja Koistiselle ja Timo Haanpäälle kanssataiteilijuudesta.

Kiitokset rahallisesta avustuksesta teoksen toteutukseen: Taiteen edistämiskeskus, Kittilän kunta, Hullu Poro ja Päivikki Palosaari, Ounaskievaria ja Johanna Hietanen.

Kiitokset tuesta taustatutkimukseen: Lapin yliopisto, Pohjoismainen Ministerineuvosto.

Acknowledgements

Thank you to the Board of the Könäs Village Association, whose efforts made the realisation of this memorial project possible. The 2024 board members were Jenni Jokela (Chair), Essi Jokela, Hanna Kreuzhuber, Kristiina Mätäsaho, Annukka Paksuniemi, Taru Tammi ja Heidi Vaarala.

Thanks also to those who participated in the construction of the project through voluntary work: Jukka Iivonen, Arto Jokela, Juhani Jokela, Vili Jokela-Bergman, Kari Korva, Petri Korva, Raimo Köngäs, Matti Sandqvist and everyone else who has otherwise supported the realisation of this work through their actions.

Special thanks to those who shared their valuable knowledge about life alongside the river: Ilse Alatörmänen, Leena Hietanen, Antti Jokela, Juhani Jokela, Maija Jokela, Kari Korva, Risto Köngäs, Valio Köngäs, Arto Paksuniemi, Maijaleena Palosaari, Martti Palosaari, Arja Pekkala, Ulla Sandqvist, Tauno Ylitörmänen and many other villagers, as well as to those who grew up in Köngäs and with whom I had the opportunity to reminisce about the river.

Thank you to Sami Ounasti for granting permission to set up the *Meän vapaa Ounas* memorial on his land.

Thank you to Mirja Hiltunen, Tanja Koistinen, and Timo Haanpää for the shared artistry.

Thanks to those who provided financial support for the project: the Arts Promotion Centre Finland, the Municipality of Kittilä, Hullu Poro and Päivikki Palosaari, Ounaskievari and Johanna Hietanen.

Gratitude for support with background research goes to the University of Lapland and the Nordic Council of Ministers.

Loppuviitteet

- 1 Nieminen, 2022. Kittilän historia teoksessa Ounsjoki on esillä monin tavoin
- 2 Erkkilä, 2006; Jokela, 2006. Erkkilän toimittamassa kyläkirjassa ja Jokelan artikkelissa sivutaan Ounasjoen ja kylän suhteita
- 3 Kotivuori, 2022
- 4 Vesala, 2022
- 5 Paulaharju, 1931
- 6 Itkonen, 1976; Koivulehto & Huovinen 1993; Snellman 1996. Kenijoen ja Ounasjoen uittoa käsitellään näissä teoksissa hieman eri perspektiiveistä, mutta antavat hyvän kuvan merkittävästä elinkeinosta ja kulttuurin muodosta.
- 7 Suopajärvi, 2001 ja Kauhanen, 2024 ovat tutkineet väitöskirjoissaan valjastusten argumentointia ja jokivartisten taistelua jokiansa puolesta. Laukkanen, Saarela & Aitamurto, 1981, tuovat teoksessaan esille paikallisten tunto- ja Ounasjokikiistan keskellä 1980 luvun vaihteessa.
- 8 Mäkela, 1967.
- 9 Laki Ounasjoen eityissuojelusta
- 10 Muun muassa Huhtala, 2018 on esittänyt huolensa suojelulain kattavuudesta elinkeinojen muutoksessa.

Lähteet

- Erkkilä, V. (2006). *Täälläki on suuri paljous elämää. Perinnetietoa Könkäältä ja Rautuskylästä.* Könkään ja Rautuskylän kyläyhdistys.
- Huhtala, J. (2018). Ounasjoen tila ja tulevaisuus. Laki Ounasjoen erityissuojelusta – suojeleeko laki Ounasjokea? Esitelmä 10.4.2018 Kittilä. Esitelmä-Ounasjoesta-10.4.2018-JH.pdf. <https://ounasjoen-kalatalousalue.fi/wp-content/uploads/2024/09/Esitelmä-Ounasjoesta-10.4.2018-JH.pdf>
- Itkonen, M. (1976). *Kemijoen Uittoyhdistys 1901–1976.* Uittoyhdistys.
- Jokela, T. (2006). Joen, järven ja metsän merkitykset. Katsauksia Könkään ja Rautuskylän vaiheisiin. Teoksessa V. Erkkilä (Toim.) *Täälläki on suuri paljous elämää. Perinnetietoa Könkäältä ja Rautuskylästä* (s. 24–79). Könkään ja Rautuskylän kyläyhdistys.
- Kauhanen, J. (2024). *Terra Nullius ja paikallisyhteisöt modernisaation puristuksessa 1950- ja 1960-luvun Lapin vesivoimarakentamisessa: Pohjoiskalotin suunnitelmaksi jäänyt rakentamishanke ja Sodankylän säännöstelyaltaat.* Väitöskirja. Lapin yliopisto.
- Koivulehto, M. & Huovinen, V. (1993). *Viimeinen uitto.* WSOY.
- Kotivuori, H. (2022). Muinaisen Kittilän kintereillä. Teoksessa A. Nieminen (Toim.) *Luonnostaan eläväinen - Kittilän historia* (s. 39–61). Kittilän kunta.
- Laki Ounasjoen erityissuojelusta 19.8.1983. Laki Ounasjoen erityissuojelusta 703/1983 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX °
- Laukkanen, M., Saarela, A. & Aitamurto, V. (1981). *Kenen Ounasjoki.* WSOY.
- Mäkelä, T. (1967) *Suomi. Maantietoa kansakoulun kolmannelle ja neljännelle luokalla.* Otava.
- Nieminen, A. (Toim.) (2022). *Luonnostaan eläväinen - Kittilän historia.* Kittilän kunta.
- Paulaharju, S. (1931). Kittilän kiviöiden takana. Teoksessa *Suomen matkailuyhdistyksen vuosikirja* (s. 63–74).
- Snellman, H. (1996). *Tukkilaisten tulo ja lähtö. Kansatieteellinen tutkimus Kemijoen metsä- ja uittotyöstä.* Oulun Historiaseuran julkaisu. Pohjoinen.
- Suopajarvi, L. (2001). *Vuoto- ja Ounasjoki-kampailujen kentät ja merkitykset Lapissa.* Väitöskirja. Lapin yliopisto.
- Vesala, E. (2022). *Kotivalkeilla. Kittilän asutushistoriaa 1600-luvulta 1970-luvulle.* Kittilän kunta.
- Ounas – Meän vapaa joki teoksen taustoista kerrotaan myös seuraavissa englanninkielisissä artikkeleissa:**
- Jokela T. (tulossa, 2025). Arts-based stepping in the Ounas River. Teoksessa A. Sohns (Toim.), *Artistic witness and response to environmental change in the Arctic.* Routledge.
- Jokela T. (tulossa, 2025). Knowing-with the trout: Place-specific artwork for addressing environmental conflict. Teoksessa A. Sohns (Toim.), *Artistic witness and response to environmental change in the Arctic.* Routledge.

Jokela T. & Hiltunen, M. (2024). Sustainability portraits: Intra-action between identities and ecoculture in the Arctic. Teoksessa T. Jokela, P. Berliner & A. Manninen (Toim.) *Arctic sustainability portraits*. University of Lapland. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-459-1>

Jokela T. & Hiltunen M. (2024). Connecting the steps for new genre Arctic art education. Teoksessa T. Jokela, A. Manninen & P. Berliner (Toim.) *Mapping the new genre Arctic art education*. University of Lapland. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-457-7>

Kuvaluettelo

Sivut 4 ja 5. Taustakuvana Köngäskoski ja Niskalan talo 1960 -luvulta. Valokuva: Iris Palosaaren kuva-arkisto.

Sivu 6 ja 7. Taustakuvana Kortesuvanto. Valokuva: Timo Jokela, 2005.

Sivu 8. Uudistalo Ounasjoella. Valokuva: Eliel Lagercratz, 1918, Museovirasto.

Sivu 9. Muisteluteoksen talo- ja veneaihiot hahmottuvat. Valokuva: Aki Lintumäki, 2024.

Sivu 10. Kaksi venekuntaa sauvoo ylävirtaan 1910-luvulla. Valokuvaaja tuntematon, Museovirasto (vasen). Soutajia Ounasjoella Loukisen suulla. Valokuva: Eliel Lagercratz, 1918, Museovirasto, (oikea).

Sivu 11. Juuri tervattu vene jokitörmällä. Valokuva: Timo Jokela, 1980, (oikea).

Sivu 12. Venettä sauvotaan Ounasjoella. Valokuva: Erkki Mikkola, 1932, Museovirasto.

Sivu 13. Teoksen veneaihion valmistuu. Valokuva: Timo Jokela, 2024, (vasen). Perinteistä jokivenettä veistetään Aatu Jokelan ladossa. Valokuva: Timo Jokela, 1981, (oikea ylhäällä). Harrinpyytäjien vene jokirannassa. Valokuva: Timo Jokela, 1989, (oikea alla).

Sivu 14. Aatu Jokela ja Erkki Köngäs asettelavat lanaa pyyntiin Köngäskoskessa. Valokuva: Timo Jokela, 1981.

Sivu 15. Juhani Jokela suolaa harreja ja taimenia Ounasjoella 1986. Valokuva: Timo Jokela, 1986, (vasen). Aatu Jokela ja Ville Jokela mateenkou-

kuilla Mustanmukan suvannolla, 1983, (keskellä). Sauvomet ja kalat yhdistyvät muistoteoksessa. Valokuvat: Timo Jokela, 2024.

Sivu 16. Heinänteossa jokivarressa 1940-luvulla. Kuvassa Amanda Köngäs, Hanna Ahonen ja Kerttu Korva. Valokuva: Viivi Vaaralan kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon, (oikea). Toivo Jokela piikittää haravaa Haukkasaaren niityllä Toini Anderssonin (os. Jokela) kanssa 1960-luvulla. Valokuva: Heikki Jokelan kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon, (vasen).

Sivu 17. Muistoteoksen kuvataulun valokuvassa Palosaaren väkeä Liiskonnivan niityllä. Vanhoja heinäntekovälineitä yhdistettynä kuvaan. Kuvataulun valokuva: Markku Tammi 1960-luvun loppu. Valokuva: Timo Jokela, 2024.

Sivu 18. Taustakuvassa Johannes Lahden (Pakunieni) väkeä jokivarren niityladolla. Valokuva: Ritva Hanhivaaran kuva-arkisto.

Sivu 19. Timo Jokelan lumi-, jää- ja valokuva-insaallatiot Turjansaaren ja Ketinsaaren ladoilla. Valokuvat: Timo Jokela, 2022.

Sivut 20 ja 21. Aukeaman taustavalokuva: Timo Jokela, 2023.

Sivu 22. Könkään miehiä puominlaitossa Antti Jokelan johdolla Lossisuvannolla keväällä 1980. Valokuva: Timo Jokela, (vasen ylhäällä). Uiton kokkivene eli sohovene. Valokuva: Museovirasto (vasen alhaalla). Puominpäästä veistetään muistoteokseen. Valokuva: Mirja Hiltunen, 2024, (oikea ylhäällä). Puomien liittämiseen käytetty lintu-

lenkki tulee osaksi teosta. Valokuva: Timo Jokela, 2024, (oikea alhaalla).

Sivu 23. Teoksen keskeiset elementit, rakennus ja vene tervan tuoksuisina ja värisinä. Valokuva: Timo Jokela, 2024.

Sivu 24. Lossia vedetään kapuloilla, takana Hilja Köngäs ja edessä kylän terveyssisar. Valokuva: Valio Könkään kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon, (yllä). Vaijerilossi 1960-luvun alkupuolella. Autot ja hevoset kuljetettiin lossilla, jalkamiehet veneellä. Valokuva: Valio Könkään kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon, (alla).

Sivu 25. Ensimmäistä lossia soudetaan Vuonkamukassa. Valokuva: Siiri Suo, 1932, Museovirasto, (oikea). Keväinen jäänlähtö Lossirannassa. Valokuva: Timo Jokela, 1978, (vasen). Pekka Autto päivystää saapponilla iltayön hetkinä. Valokuva: Timo Jokela, 1980, (alla).

Sivu 26. Aatu Jokelan ja Toivo Korvan väkeä matkalla pyhäpäivän viettoon Hirvasniemeen 1960-luvun alussa. Valokuva: Timo Jokelan kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon, (oikea). Nuoria naisia kotirannalla koskenniskassa. Valokuvaaja tuntematon (vasen).

Sivu 27. Vesileikkejä mummolan rannassa. Valokuvaaja tuntematon (vasen). Paluumatkalla harrinpyynnistä Pierkukoskesta. Valokuva: Timo Jokela, 2024, (oikea).

Sivu 28. Kuva kansakoulun oppikirjasta vuodelta 1967. Kuvassa on jo Tepaston tekoallas, (vasen). Ounasjokisoudun juliste vuodelta 1981. Juliste Jukka Iivosen kokoelmasta.

Sivu 29. Ounasjokitoimikunnan delegaatio Helsingin matkalla. Kolmas oikealta puheenjohtajana toiminut Tauno Iivonen. Jukka Iivosen kuva-arkisto, kuvaaja tuntematon.

Sivu 30. Ounasjokisoutu lähdössä Ounasjärveltä vuonna 1981. Valokuva: Lapin kansan kokoelmat.

Sivu 31. Ounasjokisoutajia Könkäällä ja tapahtuman seuraajia sillalla vuonna 1981. Valokuvat: Timo Jokela, 1981.

Sivut 32 ja 33. Muisteluteosta pystytetään kylälaisten yhteisvoimin. Kuvissa mukana Jukka Iivonen, Arto Jokela, Juhani Jokela, Timo Jokela, Kari Korva, Petri Korva, Raimo Köngäs ja Martti Palo-saari. Valokuvat: Mirja Hiltunen, 2024.

Sivut 34 ja 35. Teoksen julkistamistilaisuus Ounaskievarissa ja teoksen sijoituspaikalla jokirannassa. Valokuvat: Mirja Hiltunen, 2024.

Sivut 36 ja 37. Lasten laavu tapahtumassa maallattiin ja koottiin lasten ja perheiden valokuvista yhteinen 'virta'. Tapahtuma keräsi teoksen äärelle ison joukon kylän nykyisiä perheitä ja lapsia. Valokuvat: Timo Jokela, 2024.

Sivut 39, 40 ja 41. Meän vapaa Ounas muisteluteos vuodenaikojen ja sään muutoksissa. Valokuvat: Timo Jokela, 2024.

Sivut 42 ja 43. Kyätoimikunnan puheenjohtaja Jenni Jokela puhuu ennen muisteluteoksen ovien avaamista julkistamistilaisuudessa. Kuva: Timo Jokela, 2023.

Timo Jokela / Biografia

Timo Jokela

Syntynyt Könkäällä, 1956/ Born in Königs, 1956
Kuvataiteilija, professori emeritus /
Visual artist, professor emeritus
Opinnot /Studies: Taideteollinen korkeakoulu,
Helsingin yliopisto ja Oulun yliopisto /
University of Art and Design, Helsinki University
and Oulu University

Akateeminen työura / Academic career

Lehtori, Oulun yliopisto, kasvatustieteellinen
tiedekunta / Lecturer, Oulu University, Faculty of
Education, 1982–1994

Professori, Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta /
Professor, University of Lapland, Faculty of Art
and Design, 1994–2024

Dekaani, Lapin Yliopisto, taiteiden tiedekunta /
Dean, University of Lapland, Faculty of Art and
Design 2009–2018

Johtaja /Leader of Arctic Sustainable Art and De-
sign Thematic Network, University of the Arctic,
2012–2024

Puheenjohtaja /Arctic Chair of Art, Design and
Culture, University of the Arctic, 2022–2024

Yksityinäyttelyt Suomessa / Solo exhibitions in Finland

Vuodesta 1978 alkaen yli 30 yksityisnäyttelyä /
Since 1978 over 30 solo exhibitions

Yksitysnäyttelyt ulkomailla / Solo exhibitions abroad

Vuodesta 1999 alkaen 15 yksityisnäyttelyä ul-
komailla / Since 1999 solo exhibition abroad:
Iso-Britannia (Skotlanti) / Great Britain, Itävalta
/ Austria, Norja / Norway, Islanti/Iceland, Unkari
/Hungary, Tsekin Tasavalta/ Czech Republic,
Kreikka /Greece, Venäjä (Jakutia /Sakha) /Russia,
Turkki/ Turkey

Kotimaiset yhteisnäyttelyt / Group exhibition in Finland

Vuodesta 1974 alkaen yli 100 yhteis- ja ryhmä-
näyttelyä, joissa esillä maalauksia, installaatioita,
videoteoksia sekä ympäristö- ja yhteisötaideteos-
ten dokumentointeja / Since 1974, over 100 joint
and group exhibitions showcasing paintings,
installations, video works, as well as documen-
tation of environmental and community art
projects.

Kansainväliset yhteisnäyttelyt / Group exhibition abroad

Vuodesta 1999 alkaen yli 100 kansainvälistä yh-
teis- ja ryhmänäyttelyä, joissa esillä maalauksia,
installaatioita ja videoteoksia sekä ympäristö- ja
yhteisötaideteosten dokumentointeja / Since
1999 over 100 joint and group exhibitions abroad
showcasing paintings, installations, video works,
as well as documentation of environmental and
community art projects: Ruotsi /Sweden, Norja /
Norway, Islanti /Iceland, Grönlanti /Greenland,
Viro /Estonia, Liettua /Lithuania, Puola /Poland,

Itävalta /Austria, Saksa / Germany, Iso-Britannia (Shetland) /Great Britain, Kreikka /Greece, Venäjä (Komi) /Russia, USA (Alaska), Kanada (Yukon)/ Canada. Australia /Australia.

Ympäristötaideteoksia / Environmental art works

Suomi /Finland, Ruotsi /Sweden, Norja / Norway, Islanti /Iceland, Grönlandi / Greenland, Itävalta/ Austria, Italia /Italy, Kreikka / Greece, Kanada / Canada (Yukon), Venäjä (Komi, Jakutia / Sakha) / Russia, Japani / Japan (Hokkaido), Kiina / China.

Paikkasidonnaisia julkisia teoksia Lapissa / Place-specific public art works in Lapland

Sata luuta hauen päässä ja Met maalinnut olimma mettänviljaa, Äkäslompolon kulttuuripolku / Äkäslompolo Cultural Trail, 2023. *Kuerin matka*, Art Äkäslompolo, 2018. *Jokiranna juurakot*. Iin ympäristötaidepuisto / Ii Environmental Art Park, 2012. *Huttu-Ukon neuvot* - kiertoliittymäteos / Roundabout art work, Pyhäntä, 2010. *Kirkkokuusikon tarina*. Kittilän ensimmäisen kirkon muistomerkki/ *The Story of Kirkkokuusikko*. Memorial for the First Church in Kittilä and Kittilä Sami Village, Kittilä, 2009. *Rovaniemen keskustan katukivireliefit* / *Street Stone Reliefs of Rovaniemi City Center*, 2005.

Kuratoidut näyttelyt / curated art exhibitions and events

Suomessa ja ulkomailla yli 20 näyttelyä ja taidetapahtumaa / In Finland and abroad, over 20 exhibitions and art events curated.

Muu toiminta / Other Activities

Toimitettuja julkaisuja lähes 100 ja julkaistuja artikkeleita yli 300. Taidealan luentoja yli 30 maassa / Edited publications nearly 100 and published articles over 300. Delivered art-related lectures in over 30 countries.

Merkittävät huomionsoitukset / Significant Recognitions

Vattenfallin palkinto veden ja sen olomuotojen kanssa tehdystä luovasta työstä, 2001 / *The Vattenfall Grand Award* for creative work with water and its forms, 2001

Edwin Ziegfeld palkinto johtajuudesta uusien suuntien luomisessa kuvataidekasvatukseen, InSEA, 2019 / *Edwin Ziegfeld Award* for his leadership forging new directions in art education, International Society of Education Through Art, 2019.

Suomen Kulttuurirahaston J.V. Snellman -mitalli pohjoisesta taiteesta, ympäristön ja yhteisön yhteensaattamisesta, 2023 / The J.V. Snellman medal of the Finnish Cultural Foundation for Northern art, bringing together environment and community, 2023.

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Vuonna 2023 tuli kuluneeksi 40 vuotta siitä, kun Suomen eduskunta hyväksyi erityislain, joka suojelee Ounasjokea. Merkki-paalun johdosta päätti Könkään kyläyhdistys kiittää ja kunnioittaa Ounasjokea ja sen suojelijoita. Tämä kirja kertoo joen ja kylän yhteisestä elämästä Timo Jokela suunnitteleman ja kylän tuella toteutetun Meän vapaa Ounas muisteluteoksen kautta.

The year 2023 marked 40 years since the Finnish Parliament passed a special law protecting the Ounas River. In honour of this milestone, the Könkäas Village Association began planning an artwork memorialising the river and its protectors. This book tells the story of the river and the village's shared life through the Meän vapaa Ounas memorial, which was designed by Timo Jokela and created with the support of the village.

Nordic Council
of Ministers

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

